

ЕКОБІОМОРФНІ ОСОБЛИВОСТІ ПСАМОФІТІВ РАТНІВСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Юлія Півень, Ірина Кузьмішина

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Псамофіти – екологічна група рослин, до якої належать рослини пісків. У зв'язку з своєрідністю умов зростання, псамофіти відзначаються підвищеною чутливістю до зміни екологічних факторів навколишнього середовища і високою вразливістю щодо впливу антропогенних чинників. Дослідження псамофітів проводились переважно на півдні України, в Криму, в умовах посушливого клімату і недостатнього зволоження [2]. В межах Волинської області псамофітну рослинність вивчала лише Н.З. Романюк [3]. В науковій літературі відомості про спеціальні дослідження поширення рослин-псамофітів у флорі Ратнівського району відсутні, що й зумовило актуальність теми дослідження.

Метою роботи є вивчення видового різноманіття псамофітів у флорі Ратнівського району, їх біоморфологічні та екологічні особливості.

Дослідження проводилось у вегетаційні періоди 2015–16 рр. на території Ратнівського району в околицях села Жиричі під час обстежень соснових насаджень в урочищах "Гориці", "Смольна", "Княжне", "Хреське".

Біоморфологічний аналіз за життєвими формами І.Г. Серебрякова засвідчив наявність п'яти груп, серед яких переважають трав'янисті види рослин – 19 видів полікарпічних трав (63,4 % від загальної кількості досліджуваних видів) та 8 монокарпиків (26,7 %). Інші групи мають по одному представнику (по 3,3 %) – дерева (*Pinus sylvestris* L.), кущі (*Juniperus communis* L.) та кущики (*Thymus serpyllum* L.). За класифікацією Х. Раункієра нами виділено всі 5 груп. Найбільш чисельною на види є група гемікриптофітів – 17 видів (56,8 %). Середню частину спектру посіли теж трав'янисті види рослин – криптофіти (4 види; 13,3 %) і терофіти (6 видів; 20 %). В заключній частині спектру – деревні і напівдеревні біоморфи (2 види фанерофітів (6,6 %), і 1 хамефіт (3,3 %)).

Для екологічного аналізу досліджуваних псамофітів нами обрано групи рослин за відношенням до освітлення й вологи. Досліджувані рослини світлолюбні, тому серед геліоморф переважають геліофіти – 25 видів (83,3 %). До перехідної групи факультативних геліофітів віднесено 5 видів (16,7 %). Серед гігроморф рослини розподілено по двох основних (ксерофіти, мезофіти) та двох перехідних групах. За кількістю переважають ксеромезофіти (12 видів; 40 %) та мезофіти (10 видів; 33,3 %). Значний відсоток має перехідна група мезоксерофітів – 7 видів (23,4 %).

Молоду ценопопуляцію червонокнижного виду *Jovibarba sobolifera* (Sims.) Opiz [1] нами виявлено в 20-річному сосновому лісі в урочищі "Хреське". Ймовірно, вид занесений з сільського кладовища, що розташовано по іншу сторону автомобільної дороги до с. Жиричі, під час прибирання могил. Діаметр дорослих розеток борідника коливається в межах 4–7,5 см, максимальна кількість дочірніх особин – 15, що свідчить про добрий стан ценопопуляції.

Екобіоморфний аналіз псамофітів Ратнівського району засвідчив переважання багаторічних трав із світлолюбними та мезоксерофітно-мезофітними властивостями, що сприяє їхньому кращому існуванню в умовах піщаного субстрату. В урочищі "Хреське" слід простежити за репатріацією ценопопуляції *J. sobolifera* в природу.

1. Андрієнко Т.Л. Борідник паростковий *Jovibarba sobolifera* (Sims.) Opiz / Т.Л. Андрієнко, В.В.Коніщук, С.М. Панченко // Червона книга України. Рослинний світ / [за ред. Я.П. Дідуха]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 414.

2. Клоков М.В. Псамофильные флористические комплексы на территории УССР (опыт анализа псамофитона) / М.В. Клоков // Новости сист. высш. и низш. раст. – К.: Наук. думка, 1981. – С. 90–162.

3. Романюк Н.З. *Armeria elongata* (Hoffm.) Koch (Limoniaceae) на Волині / Н.З. Романюк // Наук. вісник Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Розд. III. Ботаніка. – Луцьк, 2000. – № 7. – С. 125–128.